

merovanja. Povedka (anekdota) pové le poglavitno reč; prava povest pa je bolj obširna, pripoveduje, vzroke navode i. t. d.

Povesti med prostim narodom so polna primerovanj.

Pridevki veliko pomorejo, da beseda postane živa stvar pa nadzorna. Razložek je, ako govorimo: zajahal je konja, ali čerečemo: zajahal je konja vranca, drugače je, ako rečemo: jutro, ali če rečemo: jasno jutro. Domišlija na tihem dalje snuje.

Kdor zna dobro pripovedavati, pri tem osebe večkrat govore. To je pa posebno takrat dobro, kedar hočemo na kratko besede drugega povedati.

Ni pa dovolj, da le dobro pripovedujemo; skerbeti moramo, da povest tudi vemo prav obrniti. Prašajmo tedaj tudi med povestjo otroke n. pr., kaj mislite, je bilo to li prav? Ali se je ta človek kaj pregrešil? Otroci bodo potem še le bolj pazljivi.

Ako je povest globoko v serce segnila, varujmo se, da potem ne govorimo o nji na dolgo in široko. Raji molčimo za kratek čas, otroke pustimo, da sami preišlujejo.

Da se pa pripoved more dobro porabiti, hoče biti že prej preudarjena in v ta namen osnovana. To, kar hočemo v povesti povdarjati, mora biti dosti pojasnjeno, tako da se prikaže na koncu v vsi svoji bliščobi. Ako s povestjo razlagamo posnet zapopadek (abstraktno stvar), mora povest imeti vse zaznamke na tanko izražene.

Kaplja na kapljo kamen predolbe, tako tudi vplivajo na serce povesti, katere se ponavljajo, in ko se eden in isti občutek sto in stokrat ponavlja, izobrazí se poslednjič misel in značaj.

V povestih svetega pisma in v življenji svetnikov imamo neusahljiv vir izverstnih otroških pripoved; človeštvo v svojih otroških letih približuje se prav ganljivo otroškemu mehkeemu sercu, in nepopačeno serce se jih nikdar ne naveliča poslušati. Z otrokom je tako kakor z ljudstvom. Tudi letá ne zaupa novemu nauku in se z veseljem oklepa starega in znanega.

Učitelji naj bi se učili varno gojiti to ljudsko miselnost in v svojih solah bolj si prizadevali za dobro kakor za novo (Kellner, Pädagogik der Volksschule st. 33.).

Osmi poglavitni greh.

(Konec.)

Vsaka stvar ima svojo solčno in svojo senčnato stran, vsem ne bode nikoli in z nobeno postavo vstreženo, sodba v vsaki stvari mora biti objektivna; postave pa so take prave, katere vstrežajo večini ljudstva,

ne kakšnemu posebnemu stanu, ali kaki posebni božani kliki. — Potem mi pa ni treba posebej razpravljati, kakošne šolske postave si želimo katoliški Slovenci.

Ko to pišem, imam pred sabo „Katholisches Schulblatt Oberglogau 1872“ in tam najdem daljši članek pod napisom „Lehrermangel“. Tù se bere, da je v pruski državi praznih samostalnih učiteljskih služeb 595, pomožnih učiteljskih pa 474, in 1792 je pa takih vmestjenih, ki nimajo izpitov. Dopis govori dalje, kako slabo je pomanjkanje učiteljev za učitelje same; preveč se jim nalaga in poslednjič še tega ne storé, kar bi lahko storili, vse sili v večja mesta — n. p. pri nas v Ljubljano — in učitelji so zmirom na potovanji, pri tem terpi poduk, zveza med šolo in domačo hišo. Nasvetuje se dalje pomnoženje pripraviških učilnic. Svoje razprave dovodi govornik do 12 toček.

1. Ker ljudje čedalje bolj naraščajo ter prebivalstvo ni razdeljeno enakomerno, je nastalo pomanjkanje učiteljev; to pa postaja čedalje večje, ker so učitelji slabo plačani in sicer njih razmerje ni ugodno. Pri nas bi rekli: pomanjkanje učiteljev prihaja od tega, da je več šol na novo postavljenih in je učitelju svet na vse strani odpert, kakor ni bilo nekdanj.

2. Nasledki tega pomanjkanja so, da je nemogoče vse prazne učiteljske službe nadomestiti, da so posamseni razredi preobloženi, da se nove šolske naredbe ne dajo izpeljati, da učitelj učitelju roko podaja in vse dère v mesta.

3. To pomanjkanje obtežuje učitelje, preobloženi so (pri nas po zimi in sploh, kedar ni dela na polji) in pred časom opešajo.

4. Pri tem pomanjkanji terpi šolsko podučevanje, učni smoter se ne doseže.

5. Terpi pa pri tem tudi odgoja po šolah, ker se učitelji vedno verste, nije prave zveze med hišo in šolo.

6. To pomanjkanje je na kvar družini, ljudje zrastejo brez poduka in odgoje; nastane proletariat naj slabejše verste. (Po katoliških deželah zavolj pomanjkanja šol ne; tudi čisto neizšolani starši skerbé za kerščanki poduk svojih otrok, in otrok v kerščanskih resnicah podučeni, ni divjak —. To pa je težje nadzorovati po mestih, kakor po deželi; — kmečko ljudstvo je v resnicah svete vere sploh bolj podučeno, kakor mestno; kar človek čisla, se že nauči in zapomni.)

7. Ako se duhovni začenjajo vkvarjati z podučevanjem na ljudskih šolah in se tudi učiteljice v to privzamejo, vendar to pomanjkanje ne bo prenehalo. — (Kar se duhovnov tiče, bo teh v kratkih letih še bolj primanjkovalo, nego učiteljev; kjer pa učitelj ne more shajati, ali bo učiteljica ložej?)

8. Še manj se pa to more zgoditi, ako se začasno jemljejo učitelji, kateri niso zadosti izobraženi, ali pa da se pripravnikom krati čas poučevanja. (Prilичno o tem bolj obširno.)

9. Ako se učilniške šole pomnože, in se vnanji stan učiteljev zboljša, je pričakovati, da ne bo pomanjkanja učiteljev. Ako se bo zgodilo? nisi, nisi!!

10. Deržava, oziroma večje skupine v nji (tedaj pri nas v Avstriji posamesne kronovine) naj skerbé za zadostno število učiteljskih pripravnic; učitelji naj dobivajo plačo, katera raste s službenimi leti, revnim občinam naj se pripomore, da to morejo storiti.

11. Srenje naj pa skerbé, da se zboljša denarni stan učiteljstva in njih vnanjo razmerje.

12. Sploh naj pa učitelji skerbe, da zbudé v nemškem ljudstvu čuvstvo, katero zbuja in daje veselje do službe v ljudski šoli. (Veselje do kake službe 'dobi človek iz kaj različnih vzrokov; srečen tisti, kateremu s službo pride tudi razum.)

Tako na priliko je govoril pri 16. evangeljskem nemškem cerkvenem shodu semeniščini vodja Schneider iz Berolina; sploh je pa imenoval pomanjkanje učiteljev kar veliko nevarnost za nemško ljudsko življenje (deutsches Volksleben). Fiat applicatio.

Avstrija in Prusija.

(Zgodovinska primera.)

(Dalje.)

Konrad knez mazovski pokliče viteze livonske na pomoč zoper vedne napade Prusov. Ko so ti zmagani, išče Konrad l. 1226. pomoči pri nemških vitezi. Radi mu prihité na pomoč, da bi v Evropi to dobili, kar so ravno v Aziji zgubili. Herman Balk gre tedaj z 28 vitezi in z nekoliko četo vojakov nad Pruse. Prusi so se pa hrabro branili in so se bojevali za svojo samostalnost in vero svojih očetov. Pol stoletja je terpel boj, marsikateri pruski junak se je hrabro ponašal, kakor nek-daj Herman proti Rimljanom in Wittekind proti Frankom. Vitezom so pomagali v teh dolgih vojskah mnogi nemški knezi, in nekoliko nemških naselbin se je že napravilo v tem času na varnih krajih. — Potem ko je bilo nad polovico ljudstva ubitega, večjidel dežele pokončane, in ko je vitežki prednik zagotovil ljudomiljega ravnanja, podvergli so se sili. — In to pa je bilo deželi na blagor. Nemški naselniki so deželo obdelovali in mesta stavili. Povzdignila so se mesta: Thorn, Hulm, Dancig, Marienburg, Elbing, Kraljevce; po vsi deželi slišal se je nemški jezik, in jezik domačinov počasi odmira, vendar je še na Pruskem nad 90.000 Slovanov, Kašubov imenovanih.